

TEMA DE PROIECTARE

PENTRU MONUMENTUL ISTORIC BISERICA „SFINȚII APOSTOLI PETRU ȘI PAVEL” – BOLNIȚA MĂNĂSTIRII COZIA –

1. ELEMENTE DE RECUNOAȘTERE A MONUMENTULUI

- 1.1. **DENUMIRE:** – Biserica „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” – Bolnița Mănăstirii Cozia, Județul Vâlcea, monument aflat pe lista monumentelor istorice 2004, din județul Vâlcea, în poziția 362, cod: VL-II-m-A-009697.05 (Ordinul nr. 2.314 al ministrului culturii și cultelor privind aprobarea Listei monumentelor istorice, actualizată, și a Listei monumentelor dispărute)

Nr crt.	Cod LMI 2004	Denumire	Localitate	Adresă	Datare
357	VI-II-a-A-09697	Mănăstirea Cozia	localitatea CĂCIULATA, oraș CĂLIMĂNEȘTI Mănăstirea Cozia		1388 - 1391; sec XVI; XVII; XVIII; XIX
358	VI-II-m-A-09697.01	Biserica „Sfânta Treime”;	localitatea CĂCIULATA, oraș CĂLIMĂNEȘTI Mănăstirea Cozia		1388; 1707 (pridvorul)

Nr crt.	Cod LMI 2004	Denumire	Localitate	Adresă	Datare
359	VI-II-m-A-09697.02	Paraclisul „Adormirea Maicii Domnului” (În colțul SE al incintei); Anfilohie ctitor;	localitatea CĂCIULATA, oraș CĂLIMĂNEȘTI Mănăstirea Cozia	Călimă Ești, Calea lui Traian	1583
360	VI-II-m-A-09697.03	Paraclisul „Duminica Tuturor Sfinților” (În colțul de NE al incintei); Hurezeanul, Ioan ctitor	localitatea CĂCIULATA, oraș CĂLIMĂNEȘTI Mănăstirea Cozia		1710
361	VI-II-m-A-09697.04	Casa Trapeza; domnitor Barbu Știrbei ctitor	localitatea CĂCIULATA, oraș CĂLIMĂNEȘTI Mănăstirea Cozia		1853
362	VI-II-m-A-09697.05	Bolnița „Sfinții Apostoli” ; Radu Paisie ctitor	localitatea CĂCIULATA, oraș CĂLIMĂNEȘTI Mănăstirea Cozia		1542 - 1543
363	VI-II-m-A-09697.06	Corpul de chilii ale incintei - laturile de de nord, est si sud	localitatea CĂCIULATA, oraș CĂLIMĂNEȘTI Mănăstirea Cozia		sec. XIV - XVIII

LOCALIZARE: – Călimănești, strada Calea lui Traian, **Bolnita Cozia** –

LOCALIZARE SI CAI DE ACCES : Călimănești, strada Calea lui Traian. Manastirea si Bolnita Cozia se afla pe drumul european E81.

Ansamblul manastiresc de la Cozia, cu hramul "Sfanta Treime", este situat pe malul drept al Oltului, la circa 20 de kilometri nord de Ramnicu-Valcea si la circa 75 de kilometri de Sibiu.

- 1.2. **FUNCȚIA ANTERIOARĂ:** – Biserică bolniță
 1.3. **FUNCȚIA ACTUALĂ:** – Biserică bolniță
 1.4. **FUNCȚIUNEA PROPUȘĂ:** – Biserică bolniță
 1.5. **PROPRIETAR:** – Mănăstirea Cozia

Act de proprietate.....

2. DATA; SCURT ISTORIC

- 2.1. **DATE:** 1542 – 1543, în timpul domniei lui Radu Paisie (Petru de la Argeș)
 2.2. **SCURT ISTORIC:**

Bolnița Coziei a fost constuita în prima jumătate a secolului al XVI-lea, de Radu Paisie¹,

Pisania Bolnitei de la Cozia, în limba slavonă, zugrăvită pe o fașie albă ce merge de jur împrejurul pridvorului consemnează: *"Cu vrerea Tatalui cu ajutorul Fiului și cu savarsirea Sfantului Duh celui întru Treime slăvit Dumnezeu, s-a început și s-a savărit această sfântă biserică, cu hramul Sfinții Apostoli Petru și Pavel, în zilele lui Io Petru Voievod și ale fiului său Marco Voievod și ale Prea Sfințitului Mitropolit chir Varlaam și sub egumenul ieromonah Ilarion; asisderea eu robul lui Hristos ieromonahul Maxim maistorul, care a fost învățator ca să fie spre odihna. Și am scris eu mult gresitul David și fiul său Raduslav, în anul 7015 (1543).*

Alte ctitorii ale lui Radu Paisie sunt: Mislea (Prahova), Valea (Muscel), ambele în 1537, finalizarea construcției mitropoliei din Târgoviste, pe care a acoperit-o cu plumb și a zugrăvit-o. Din vremea sa este schitul Verlita (Prahova) ctitoria banului Toma și biserica din Stanesti (Valcea) ridicată în 1536 de Giura logofatul.

Bolnitele mănăstirești aveau funcțiunea de spitale, infirmerii și azile pentru bătrânii și bolnavii din mănăstiri și din împrejurimi.

În 1821, Mănăstirea Cozia a fost incendiată de turcii veniți aici în urmărire a eteriștilor, Bolnița însă a fost ferită de distrugeri. A găzduit obstea Mănăstirii Cozia de la anul 1880 până în 1920, perioada în care mănăstirea a fost folosită în alte scopuri. Mai întâi a fost penitenciar, sediu pentru "Azilul Doamna Elena", apoi, în anul 1917 a devenit lagăr de prizonieri și spital, iar biserica mare grajd pentru caii inamicilor ocupanți. Într-un document adresat Ministerului Cultelor la 6 martie 1919 superiorul mănăstirii Protosinghel Anastasie Popescu arată: "Monumentul Cozia se află într-o stare jalnică, de plans, din cauza armatelor inamice care în invazie pe marginea Oltului au pradat și au profanat acest sfânt locas, biserica și paraclisul transformându-le în grajd de cai, iar casele devastându-le și lăsându-le într-o completă ruină".

În pronaos, se află mormântul lui Mihail staretul, în timpul căruia a fost construită Bolnița Coziei. Pe piatra funerară se află inscripția: "Această piatră este a lui Mihail eromonahu, care a fost egumen la Cozia."

¹ Fiul natural al lui Radu cel Mare, după moartea primei sale soții s-a retras la Mănăstirea Argeș, sub numele de Paisie. A ocupat tronul Țării Românești între anii 1535 – 1545. A fost căsătorit cu doamna Ruxandra, fiica lui Neagoe Basarab și tatăl voievodului Patrascu cel Bun. A sfârșit exilat de turci în Egipt.

3. DESCRIERE / ETAPE PRINCIPALE DE CONSTRUCȚIE

Biserica "Sfintii Apostoli Petru si Pavel" – Bolnita Coziei – prin silueta sa zvelta si eleganta este *"una dintre cele mai frumoase realizari arhitectonice ale veacului al XVI – lea din Tara Romaneasca este o bijiterie a arhitecturii autohtone a secolului al XVI-lea"*².

Reusita exterioara a proportiilor, suprainaltarea zidurilor groase de 1 metru si zveltetea in raport cu proportiile planului, se rasfrange, la Bolnita Coziei, asupra spatiului interior³, *"care nu se mai «dilata», ci se [nalta ca un fum subtire catre inalt]"* si *"constrang spatiul ca intr-un horn"*⁴, sublimandu-se astfel functia predilect funerara a edificiului.

Sub aspect constructiv, planul monumentului este un triconc. Baza turlei se sprijina pe concele absidelor laterale din naos prin mijlocirea a doua arcuri longitudinale, iar la est si vest pe bolti in leagan, cea dinspre est fiind mai lunga. In grosimea peretilor de sud si nord, de o parte si alta a absidelor, sunt adancite doua nise inalte, iar in partea inferioara doua firide cu functiile de proscomidie si, respectiv, de diaconicon. Incaperea dreptunghiulara care precede la vest naosul, inalta si boltita in semicilindru pe axa est-vest, este strapunsa de cinci ferestre largi care si dau aspectul de pridvor inchis si de usa de intrare positionata pe peretele de vest. Naosul, de plan patrat, este acoperit cu o turla zvelta, octogonala, sprijinita pe un tambur patrat si pe pandantivi.

Peretii exteriori erau inconjurati de ocnite, fiecare avand o rozeta de piatra. In prezent acestea nu mai exista, iar locurile lor s-au zidit si tencuit. Zidurile bisericii sunt din caramizi cufundate in mortar, asezate in lung si in lat formand cadre rosii in mijlocul carora este prins un bolovan de rau. Etajarea pe doua randuri a arcadelor soclului turlei este asemanatoare cu cea de la Krusevac si Kalenic, deschizaturile circulare in arcadele oarbe ale fatadei, frontonul fatadei de vest - care aproape ca nu se intalneste in Tara Romaneasca - acoperirea in doua ape a monumentului, asa cum se vede din tabloul votiv, sunt caracteristici ale spatiului sarbesc. In tabloul ctitorilor, unde se infatiseaza biserica in forma ei originala, se pot vedea 12 rozete sculptate in piatra. Toate aceste particularitati sunt explicate prin legaturile si schimburile culturale ale Tarii Romanesti cu Serbia, de acolo de unde provin si cei doi pictori David si Radoslav.

PICTURA

Realizat in prima jumatate a secolului al XVI - lea, ansamblul pictural al Bolniței Coziei are valențe artistice cu totul deosebite. Programul iconografic este adaptat la funcția specifică bisericilor-bolniță. Altarul este dominat de Maica Domnului tronând, registrele inferioare succesive fiind consacrate Tainei Împărtășaniei (*Împărtășirea Apostolilor* și *Iisus Pâinea Vieții*). Scenele alese pentru spațiul restrâns oferit de absidele laterale, cele mai percutante pentru privitor, marchează eveminate biblice majore cu rezonanță purificatoare și de avertisment: *Buna Vestire*, *Nașterea Domnului*, *Întâmpinarea Domnului*, *Botezul*, *Răstignirea Domnului*, *Coborârea de pe Cruce*, *Învierea Domnului* și *Toma Necredinciosul* (aceasta din urmă, o excelentă compoziție, plină de dramatism). Aceeași notă de dramatism se regăsește și în realizarea scenelor din pridvor, cosacrate, în registrele

² Carmen Laura Dumitrescu, *op. cit.*, p. 16.

³ Dimensiunile interioare ale Bolniței sunt de 10 x 4,50 metri și înălțimea de 14 metri.

⁴ Carmen Laura Dumitrescu, *op. cit.*, p. 17.

superioare, *Imnului Acatist* în contextul căruia este integrată o magistrală realizare a *Sfintei Treimi* în viziune veterotestamentară și un ciclu dedicate vieții Sfântului Ioan Botezătorul.

Valoarea unedită a picturii din Bolnița Coziei, o constituie finețea cu care sunt realizate portretele, chipurile sfinților din registrul inferior fiind individualizate și expresive, motiv pentru care, meșterii zugravi ai Bolinței Coziei, David și Raduslav, sunt considerați precursori ai artei portretului în pictura românească. Se distinge în mod particular portretul lui Stroe Spătarul (în pridvor, peretele de sud, între ferestre), ispravnicul lucrărilor de la Bolnița și al Sfântului Maxim Marturisitorul.

Pictura Bolnitei a fost restaurată în anul 1960 de Constantin Blendea.

3.3. IMPORTANTA

Categoria valorică A – obiectiv de valoare națională excepțională.

4. STAREA DE CONSERVARE

4.1. STAREA FIZICĂ

Biserica Bolnița

- Desprinderi ale stratului de frescă din calota turlei
- Fisuri vizibile la baza registrului consacrat în turla apostolilor;
- Degradarea ferestrelor din turlă
- Amplasarea în apropierea monumentului a unei structuri provizorii cu impact vizual neplăcut, care susține clopotele mănăstirii (Mănăstirea nu are clopotniță de la jumătatea secolului al XIX-lea).

Corpul de chilii de la Bolnița

- Expertiza tehnică și studiul istorico-arhitectural vor putea pune în evidență vechimea și valoarea construcției, precum și reintegrarea ei estetică și funcțională în situl istoric al Bolnitei.

5. DOCUMENTAȚII ȘI LUCRĂRI ANTERIOARE REFERITOARE LA MONUMENT

5.1. FISA DE MONUMENT: Fisa monumentului va fi elaborată în conformitate cu prevederile legislației în vigoare de către un expert atestat de M.C.P.N.

5.2. LUCRĂRI PUBLICATE

- *Documente privind istoria României (DIR), veacul XIII, XIV și XV, B, Țara Românească (1247 - 1500)*, București, 1953, p. 42.

- Emil Lăzărescu, *Data zidirii Coziei în «Studii și cercetări de istoria artei»*, IX (1962), nr. 1, p. 107 - 137.

- N. Constantinescu, *Cercetările arheologice de la Cozia, Mitropolia Olteniei*, XVII, nr. 7 - 8, Craiova, 1965, p. 600 - 601.

- Valeriu Anania, *Cerurile Oltului*, editată de Episcopia Râmnicului și Argeșului, Râmnicu Vâlcea, 1990

- Pavel Chihaia, *Artă medievală*, Vol 3, Editura Albatros, București 1998

- Arhimandrit Gamaliil Vaida, *Mănăstirea Cozia, vestita ctitorie a lui Mircea Voievod cel Mare, 600 de ani de existență*, Editura Episcopiei Râmnicului și Argeșului, Râmnicu Vâlcea, 1986
- Tit. Simedrea, *Viața Sfântului Nifon*, București, 1957
- Răzvan Theodorescu, *Itinerarii medievale*, Editura Meridiane, București, 1979
- Virgil Vătășianu, *Istoria artei europene, I, Epoca medie*, Editura didactică și pedagogică, București, 1967
- Răzvan Theodorescu, *Grădina valahă*, cd-rom, ITC, București
- Lazarov, *Istoria picturii bizantine*, Editura Meridiane,
- Carmen Laura Dumitrecu, *Pictura murală din Țara Românească în veacul al XVI-lea*, Editura Meridiane, București, 1978.
- M. Popescu, *Oltenia în timpul stăpânirii austriece*, în «B.C.M.I.», București, 1936, anul XIX, fasc. 49, p.101
- Nicolae Stoicescu, *Bibliografia localităților și monumentelor feudale din România, vol II, Țara Românească (Muntenia, oltenia, Dobrogea)*, Editura Mitropoliei Olteniei, 1970

5.3. PROIECTE ANTERIOARE

În 1920 – este menționată o schimbare a învelitorii de sită

În 1933 deviz pentru restaurarea Bolnitei de către Comisiunea Monumentelor

Între 1958 – 1960 – Întregul ansamblu de la Cozia a fost cuprins în lucrări de restaurare/conservare

În 1960 – Restaurarea picturii murale de Constantin Blendea

În 1991 – Consolidarea turlei – prof. Alexandru Cismigiu, arh. Ioana Juravlea și Iulian Camui

5.4. Lucrări executate după anul 1950 – cele menționate la pct. 5.3.

CERCETARE ȘI INVESTIGAȚII

Relevé arhitectură + relevé de degradări pt corpul de chilii de la Bolnita	– DA
Studiu istorico- arhitectural – corpul de chilii de la Bolnita	– DA
Ridicare topografică	– NU
Studiu geotehnic	– NU
Cercetare arheologică	– DA
Cercetare de parament	– DA
Expertiză biologică	– DA
Expertiză componente artistice – pictura murală din turla Bolnitei	– DA
Expertiză tehnică – Evaluarea comportării în timp a lucrărilor	
de consolidare a turlei executate în anul 1991 la Bolnita Coziei	– DA
Studiu privind refacerea și amplasarea clopotniței la Mănăstirea Cozia	– DA

ETAPIZAREA PROIECTĂRII

Etapa I : STUDII SI EXPERTIZA TEHNICA

- Relevee
- Studiu istorico-arhitectural corpul de chili de la Bolnita Coziei
- Expertiza biologica pictura murala din turla
- Expertiza componente artistice – pictura murala din turla Bolnitei
- Expertize tehnice turla bisericii si corpul de chilii de la Bolnita Coziei

Etapa a II-a : PROIECT DE RESTAURARE SI CONSOLIDARE

Proiectare

Faza DALI +PT (DTAC)+DE

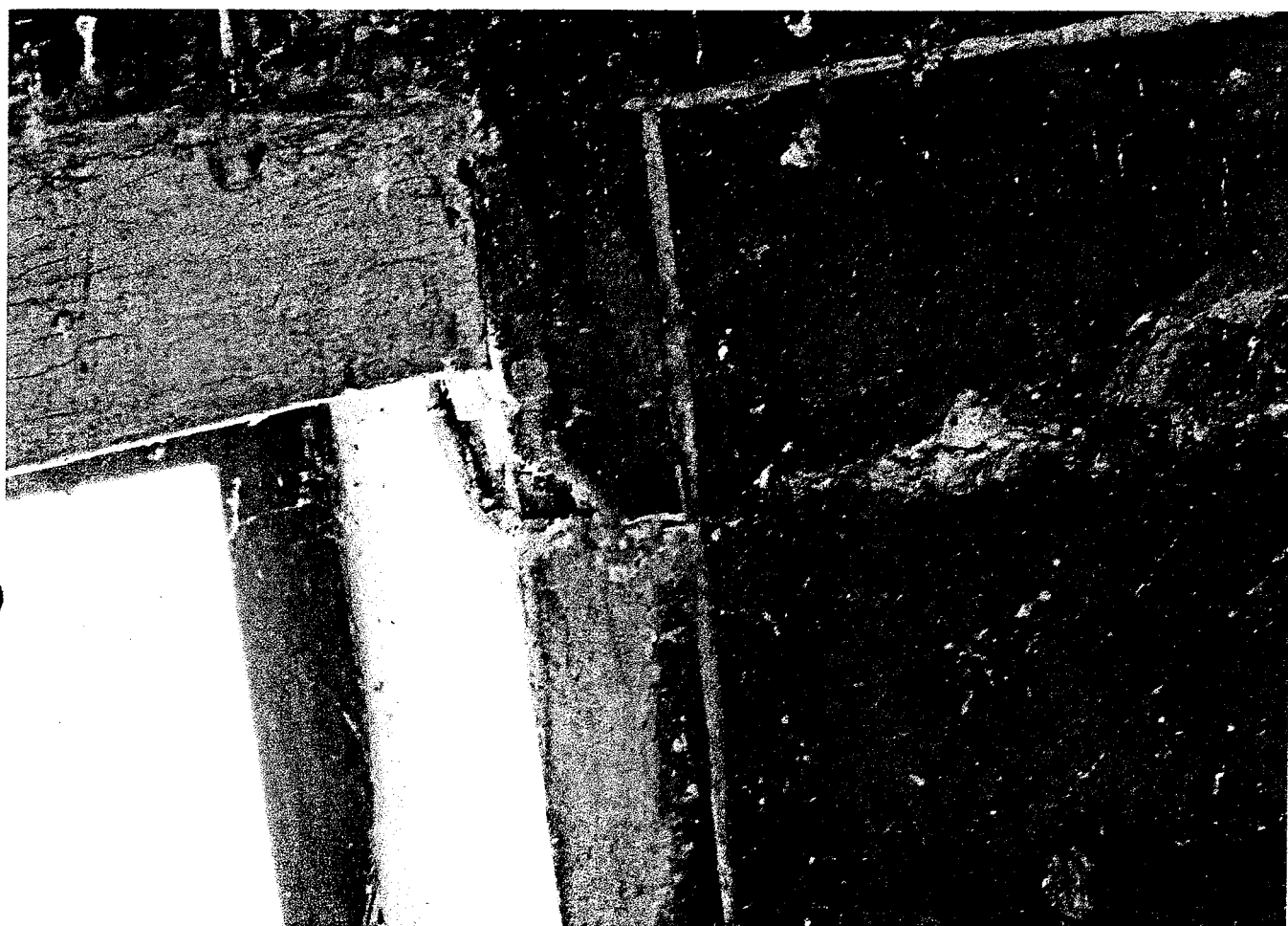
- Arhitectura+ verificarea proiectului
- Rezistenta + verificarea proiectului
- Instalatii (reabilitarea sistemului existent-corp chilii)
- Documentatie economica
- Caiete de sarcini
- Documentatiile conexe PT pentru obtinerea avizelor de specialitate cerute prin Certificatul de Urbanism

Lucrari suplimentare (faze PT+DE)

- Sistematizare verticala - DA
- Amenajari exterioare - DA (desfiintarea clopotnitei improvizate in cimitirul Bolnitei, amenajare spatii de circulatie pentru turisti)
- Retele exterioare (numai in incinta) - DA
- Instalatie paratrasnet - DA

NOTA

Proiectele in faza PT vor fi intocmite conform H.G. nr. 28/09.01.2008 si a «continutului cadru» stabilit prin Ordinul MFP-MLPTL nr. 863/02.07.2008, adaptat la specificul activitatilor din domeniul restaurarii monumentelor, precum si cu respectarea Dispozitiei MCC nr. 4300/VN/03.11.2005. Se vor preciza: studiile, cercetarile si fazele de proiectare pentru care s-au intocmit documentatii pana in prezent precum si eventualele avize ale Ministerului Culturii si Patrimoniului National, la aceste proiecte.

COMISIA JUDEȚEANĂ PENTRU STABILIREA DREPTULUI
DE PROPRIETATE ASUPRA TERENURILORJudețul..... VALCEA
Nr.1856.....

Codul 167909

TITLU DE PROPRIETATE

Comisia județeană pentru stabilirea dreptului de proprietate asupra terenurilor,
pe baza propunerii comisiei comunale, orașenești sau municipale și a prevederilor Legii
fondului funciar nr. 18 / 1991,

DECLARĂ

MĂNĂSTIREA COZIA

Cetățeanul/Cetățeană.....
(moștenitorii defunctului/defunctei).....
din satul..... CĂLIMĂNEȘTI..... comuna/orașul..... CĂLIMĂNEȘTI
municipiul..... județul..... VĂLCEA
primește în proprietate o suprafață totală de..... 13 ha..... 8704 mp, din care:
- prin reconstituirea dreptului de proprietate..... 13 ha..... 8704 mp;
- prin constituirea dreptului de proprietate..... 0 ha..... 0 mp,
situată pe teritoriul comunei..... CĂLIMĂNEȘTI....., structurată și amplasată conform
celor menționate pe verso.

Proprietarul va exercita asupra celor de mai sus toate drepturile și obligațiile ce
decurg din lege.

PREFECT,

ANUTA HANDOLESCU

SECRETAR GENERAL
AL PREFECTURII,DIRECTOR
AL OFICIULUI JUDEȚEAN
DE CADASTRU ȘI
PUBLICITATE IMOBILIARĂ,

28.06.2007

DATA.....

Valabil însoțit de anexă

ROMANIA

ROMÂNIA
MINISTERUL FINANTELOR PUBLICE
AGENTIA NATIONALĂ DE ADMINISTRARE FISCALĂ
CERTIFICAT DE ÎNREGISTRARE FISCALĂ

Seria A Nr. 0327568

Denumire/Nume și prenume
SFÂNTA MĂNĂȘTIRE COZIA

Domiciliul fiscal: JUD. VÂLCEA, ORȘ. CĂLIMĂNEȘTI,
STR. CALEA LUI TRAIAN, Nr. 816

Emitent

000000000000000000000000345652123

A

Codul de înregistrare fiscală (C.I.F.):

22272162

Data atribuirii (C.I.F.):

16.08.2007

Data eliberării:

16.08.2007

Cod M.F.P. 14.13.20.99/2

Se utilizează începând cu 01.01.2007

Nr. 40737
Ziua 08
Luna 11
Anul 2007

OFICIUL DE CADASTRU ȘI PUBLICITATE IMOBILIARĂ VÂLCEA

**EXTRAS DE CARTE FUNCİARĂ
pentru
INFORMARE**

Cartea funciară nr. 1999

Comuna/ Oraș/ Municipiu **CALIMANESTI**

A. Partea I-a

Nr.crt	Nr. cadastral	Descrierea imobilului	Suprafață a în mp.	Observații
	1671	TEREN CC, DR, F, L, A, PD, sit. în intrav. + extrav. CALIMANESTI, Str.CALEA LUI TRAIAN, Pct.COZIA CARCOCI- COZIA , T 13, P 448, 445/3, 445/1, 446/1, 446/2, 445/2, 426/1, 425/1, 425/2, jud.Vâlcea C1 – BISERICA C2 – CLOPOTNITA C3 – CHILIE C4 – MAGAZIE C5 – SAIVAN	140865 57 18 319 165 355	

B. Partea a II-a

Nr.cr t.	Înscrieri privitoare la proprietate	Observații
	MANASTIREA COZIA Nr.40737/08.11.2007 TP nr.1856/2007, TP nr.1857/2007 – COM JUD VALCEA, AUT CONSTRUIRE nr.78/2004 – PRIMARIA CALIMANESTI	

C. Partea a III- a

Nr.cr t.	Înscrieri privitoare la sarcini	Observații
	Nu sunt.	

Certific că prezentul extras corespunde întru totul cu pozițiile în vigoare din cartea funciară originală, pastrată de acest birou.
Prezentul extras de carte funciară poate fi utilizat, conform cererii, la INFORMARE și nu este valabil la încheierea actelor autentificate de notarul public.
S-a achitat tariful de lei prin chitanța nr. /2007, pentru serviciul de publicitate imobiliară cu codul nr.PI02.

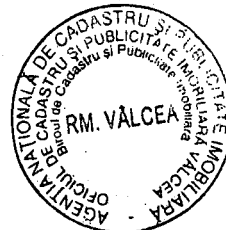
Asistent - ~~registrator~~

GABRIELA
Asistent registrator

OFICIUL DE CADASTRU ȘI PUBLICITATE IMOBILIARĂ VÂLCEA
BIROUL DE CADASTRU ȘI PUBLICITATE IMOBILIARĂ RÂMNICU VÂLCEA

DOSAR Nr.40737/08.11.2007
ÎNCHEIERE Nr.40737

Registrator **SCORICI ELENA**
Asistent- registrator **GĂLEȘANU GABRIELA**

Asupra cererii introduse de MANASTIREA COZIA, cu domiciliul/sediul în CALIMANESTI, jud. Vâlcea, privind întabulare drept de proprietate în cartea funciară, în baza TP nr.1856/2007, TP nr.1857/2007 – COM JUD VALCEA, AUT CONSTRUIRE nr.78/2004 – PRIMARIA CALIMANESTI, văzând referatul asistentului-registrator, în sensul că nu există piedici la înscriere, fiind îndeplinite condițiile prevăzute la art.48 din Legea nr.7/1996 cu modificările și completările ulterioare, tariful achitat în sumă de 600 lei, cu chitanța nr.24763/2007, pentru serviciul Publicitate Imobiliară, având codul nr.8 M1 PCF.

DISPUNE:

Admiterea cererii cu privire la imobilul TEREN – 140865 mp + CONSTRUCTII situat în CALIMANESTI, jud.Vâlcea, înscris în cartea funciară nr. ~~1999~~ a (localității) unității administrativ-teritoriale CALIMANESTI, cu numărul cadastral 1671, proprietatea lui MANASTIREA COZIA de sub B1, și să se înscrie dreptul de proprietate cu titlu de reconstituire si construire în cotă de 1/1 în favoarea MANASTIREA COZIA.

Prezenta se va comunica PFA NECHIFOR G.

Cu drept de plângere în termen de 15 zile de la comunicare, care se depune la Biroul de Cadastru și Publicitate Imobiliară Râmnicu Vâlcea, se înscrie în carte funciară și se soluționează de Judecătoria în circumscripția căreia se află imobilul.

Soluționată la data de 19.11.2007.

SCORICI ELENA
Registrator

Asistent-registrator
GĂLEȘANU GABRIELA
Asistent registrator